

De president van de Algemene Rekenkamer
Postbus 20015
2500EA Den Haag

DGOO

www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk
[www.linkedin.com/company/
ministerie-van-bzk](https://www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk)

Kenmerk

2020-0000196446

Uw kenmerk

Datum

Betreft Reactie op de Staat van de Rijksverantwoording 2019

Geachte heer Visser,

In uw brief van 20 april 2020 heeft u mij het concept van de Staat van de Rijksverantwoording 2019 gezonden met de vraag om een bestuurlijke reactie. Mijn reactie treft u hierbij aan. Ik beperk me daarbij tot de digitale overheid en de rijksbrede bedrijfsvoering. Voor de overige onderwerpen verwijs ik u naar de bestuurlijke reactie van de minister van Financiën.

Algoritmen

Ik ben van mening dat digitalisering en meer specifiek de toepassing van algoritmen voor allerlei maatschappelijke en economische kansen zorgt. Zonder algoritmen is het bijvoorbeeld niet mogelijk om de kansen voor een digitale dienstverlening optimaal te benutten. De ARK legt in haar toelichting de nadruk op de risico's die gepaard gaan met de toepassing van algoritmen. Ook ik vind het essentieel dat de toepassing van algoritmische data-analyses is omkleed met waarborgen die zien op onder meer privacy en transparantie. Ook dient het toezicht op het gebruik van algoritmen een meer structureel karakter te krijgen. Deze onderwerpen worden dan ook expliciet geadresseerd in de recente kabinetsbrief¹ van minister Dekker, staatssecretaris Keijzer en mijzelf in de reactie op de initiatiefnota van het lid Middendorp over menselijke grip op algoritmen en de bijbehorende kabinetsreactie op het onderzoek naar het gebruik van algoritmen van overheden.

Het kabinet onderschrijft het belang van menselijke controle over de inzet van algoritmen. Een aantal kernpunten uit deze brief zijn de volgende. Mijn ministerie heeft in samenwerking met het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV), de VNG en andere overheidsorganisaties geëxperimenteerd met de richtlijnen uit de brief 'waarborgen tegen de risico's van data-analyse door de overheid', om zo te komen tot voor de praktijk bruikbare en effectieve waarborgen. In de richtlijnen worden onder meer extra regels over transparantie en uitlegbaarheid voor overheden gesteld. Voorts wordt er door verschillende departementen geëxperimenteerd met het betrekken van datawetenschappers bij het maken van

¹ Kamerstuk 35212, nr.2

wetgeving. Doel hiervan is om ervoor te zorgen dat wetgeving zo wordt opgesteld dat zij in algemene zin beter te vertalen is tot beslisregels in algoritmen, om daarmee te voorkomen dat een algoritme leidt tot uitkomsten die, in relatie tot de betreffende wet, niet uitlegbaar zijn. Verder doet het ministerie van BZK bijvoorbeeld onderzoek naar het operationaliseren van mensenrechten tot systeemprincipes voor AI-ontwikkelaars om discriminatie in systemen te voorkomen. Als het gaat om toezicht heeft het kabinet aangekondigd een algoritme impact assessment te ontwikkelen, dat kan worden gekoppeld aan een zogenaamde voorafgaande raadpleging bij de betreffende toezichthouder en een mogelijke publicatieverplichting.

Naar mijn mening sluit uw onderzoek goed aan op bovengenoemde activiteiten. De ontwikkelingen staan niet stil. Ik kijk uit naar de resultaten van uw onderzoek en de nieuwe inzichten die dit zal opleveren.

Aanpak onvolkomenheden informatiebeveiliging en ICT

Op basis van uw bevindingen vorig jaar ten aanzien van informatiebeveiliging en ICT heeft het kabinet in 2019 extra maatregelen genomen om dit jaar tot significante verbeteringen te komen. Daarbij is ook afgesproken dat de minister van BZK de opvolging van deze acties voortaan centraal coördineert, een afspraak die ik vanuit mijn nieuwe verantwoordelijkheid voor ICT binnen de Rijksdienst van haar overneem. Dit proces is in 2019 ingericht en uitgevoerd onder regie van de CIO Rijk, in samenwerking met het CIO-beraad.

Bij diverse Rijksonderdelen zijn interne procedures op het terrein van informatiebeveiliging bijgesteld en ingevoerd. Dit gaat om zaken als risicomangement, incident-management, autorisatiebeheer en de kwaliteit van de informatiesystemen. Vanuit BZK is extra kennis, expertise en capaciteit van I-interim Rijk beschikbaar gesteld om de onvolkomenheden effectief aan te kunnen pakken.

Uw bevindingen over 2019 laten wat mij betreft zien dat we met deze aanpak op de goede weg zijn, maar dat we er ook nog lang niet zijn. In de volgende paragrafen ga ik per onderwerp nader in op uw bevindingen.

Informatiebeveiliging

Uw onderzoek bevestigt dat het belang van informatiebeveiliging beter op het netvlies staat bij de departementen en bijbehorende uitvoerende diensten. De extra inspanningen hebben geresulteerd in een groeiend aantal organisaties die de informatiebeveiliging op orde hebben. Echter, waar een aantal onvolkomenheden in 2019 is opgelost zijn er ook nieuwe onvolkomenheden bij gekomen, waaronder een ernstige. Het onderstreept mijn beeld dat informatiebeveiliging binnen de Rijksdienst de komende jaren verder versterkt moet worden. De bevindingen in uw recente rapport 'Digitalisering aan de Grens' benadrukken dit evenzeer.² Binnen de Strategische I-agenda voor de Rijksdienst krijgt dit thema de hoogste prioriteit. Dit uit zich onder meer in versterking van het stelsel, inclusief de instelling van de nieuwe functie van Chief Information Security Officer Rijk (CISO Rijk). Voor deze functie wordt inmiddels binnen en

² Digitalisering aan de grens, Algemene Rekenkamer(20-04-2020)

buiten de Rijksoverheid geworven. In dit verband werk ik ook aan een Besluit CIO-stelsel Rijksdienst, waarmee de rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden ten aanzien van informatiebeveiliging effectiever kunnen worden ingezet in het bestaande stelsel.³

Ik zal in 2020, op alle benodigde niveaus, sturen op een goede opvolging van uw aanbevelingen. Onder meer door afspraken te maken over meer structurele praktijkonderzoeken (penetratietesten en kwetsbaarheidsscans). In lijn met uw aanbeveling verken ik inmiddels ook samen met kennisinstututen de mogelijkheden om ethische hackers in te zetten.

Planmatig onderhoud ICT-systemen

In uw Verantwoordingsonderzoek 2019 heeft u gekeken of er voldoende aandacht is voor het beheer en onderhoud van de bestaande ICT-systemen bij de ministeries. Daarbij heeft u onderzocht of departementen goed inzicht hebben in hun ICT-landschap en in hoeverre het onderhoud planmatig wordt uitgevoerd. Ik deel in dit verband uw opinie dat de departementale CIO binnen een ministerie over dit inzicht dient te beschikken, zodat strategisch kan worden gestuurd en bewuste keuzes kunnen worden gemaakt over (door)ontwikkeling en onderhoud. In uw Verantwoordingsonderzoek constateert u dat alle in uw onderzoek betrokken ministeries werken aan het inrichten van *life-cycle* management maar signaleert u tevens grote verschillen in volwassenheidsniveaus. Om de strategische sturing op ICT en het lerend vermogen te bevorderen werk ik in 2020 aan een kwaliteitskader voor departementale IV-plannen en een handreiking 'beheerd vernieuwen van het ICT-landschap.' In de handreiking worden de geleerde lessen van het BIT en grote uitvoeringsorganisaties samengebracht.

Ook voor een goede en volledige Rijksbrede verantwoording, op het Rijks ICT-dashboard en via de Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk, is een goed en volledig centraal beeld per ministerie een duidelijke randvoorwaarde. In 2019 zijn al stappen gezet in de doorontwikkeling van het Rijks ICT Dashboard, met de nadruk op meer inzichtelijke en transparante visualisatie van de bestaande gegevens. Ook is de signaleringsfunctie verbeterd. In 2020 vindt verdere uitbreiding van dashboardfunctionaliteiten plaats, waarbij naast ICT-vernieuwingsprojecten ook ICT-activiteiten als onderhoud en beheer zullen worden vermeld.

IT-beheer

Goed beheer van de IT is cruciaal om te zorgen dat systemen goed blijven werken, betrouwbare informatie genereren en veilig zijn. Zoals uit uw onderzoek is gebleken is het landschap complex; enerzijds is er sprake van gelijksoortige processen en systemen in gebruik door verschillende afnemers, anderzijds is er veel sprake van maatwerk per departement. Dit maatwerk is ook vereist bij een effectieve aanpak van de door u voor IT-beheer geconstateerde onvolkomenheden. Ik ben in dat verband blij met uw positieve appreciatie van het

³ Kamerstuk 26643, nr. 656

DGOO

Kenmerk
2020-0000196446

transitieplan voor SSC-ICT en uw verwachting dat dit de komende jaren tot verbetering zal leiden.

Ik onderschrijf dat Rijksbreed met name voor de financiële ICT-systemen nog verbeteringen moeten worden geboekt. Naar aanleiding van uw aanbevelingen vorig jaar heb ik in 2019 verkend hoe op dit vlak Rijksbreed verbeteringen kunnen worden gerealiseerd. Mijns inziens kan dit met name door het beter naleven van IT-beheerkaders en het monitoren daarvan.

Daar zal ik vanuit mijn coördinerende rol dit jaar, Rijksbreed, steviger op sturen. Op basis van de opgedane ervaringen op dit gebied zullen de kaders waar nodig ook worden aangescherpt of nader verduidelijkt.

Tot slot

Het Rijksbrede beeld dat u schetst van de staat van ICT-verantwoording, IT-beheer en informatiebeveiliging is zorgelijk en erg met elkaar verweven. Ik heb in 2019 opdracht gegeven de geschetste problematiek vanuit verschillende invalshoeken te onderzoeken. De resultaten, inclusief de appreciatie van de aanbevelingen en handelingsperspectief heb ik naar de Tweede Kamer gestuurd, op 20 december 2019⁴. Met name op het gebied van sturing en bevorderen van het lerend vermogen wil ik in de verdere planperiode van de Strategische I-agenda concrete resultaten boeken. Ik heb vertrouwen dat ik hiermee, samen met de andere ministeries, de benodigde verbeteringen zal realiseren.

Hoogachtend,
De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. R.W. Knops

⁴ Kamerstuk 26643, nr. 656